

TARBIYALANUVCHILARDA MULOQOT KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING AHMIYATI.

Matkarimova A'loxon Matkarim qizi

Urganch davlat pedagogika instituti, Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta'lim) mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

Ushbu maqolada Tarbiyalanuvchilarda muloqot kompetensiyalarini shakllantirishning ahmiyati o'rganiladi va tahlil qilinadi. Shuningdek, maqola davomida ushbu kompetensiyani shakllantirishning turli xil usullari va texnologiyalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Muloqot, bola, rivojlanish, kompetensiya, tinglash, his-tuyg'u, intellekt, nutq, munosabat.

Muloqot kompetensiyalari-bu odamlarning samarali muloqot qilish qobiliyatlari. Ular quyidagi asosiy komponentlardan iborat:

1. Til va nutq ko'nikmalari: Aniq va tushunarli ifoda etish, gramotali yozish va og'zaki nutqni rivojlantirish.

2. Tinglash qobiliyati: Boshqalar gapirayotganida diqqat bilan tinglash, ularning fikrlarini tushunish va ularga javob berish.

3. Emotsional intellekt: O'z va boshqalar his-tuyg'ularini tushunish, empatiya ko'rsatish va hissiy muloqotni boshqarish qobiliyati.

4. Jismoniy til: Tanqidiy va ochiq pozitsiyalarni qabul qilish, qo'l harakatlari va yuz ifodalari orqali muloqotni boyitish.

5. Savol berish va fikr almashish: O'z fikrlarini aniq ifoda etish, savollar berish va boshqalardan fikr olish orqali samarali muloqotni ta'minlash.

6. Muloqot konteksti: Muloqot qilishda vaziyatni, madaniyatni va muloqot qilayotgan shaxslarni hisobga olish.

7. Muammo hal qilish: Muloqot jarayonida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash va ularni yechish uchun samarali strategiyalarni ishlab chiqish.

8. Jamoaviy ish: Guruhda faol ishtirok etish, jamoa a'zolari bilan samarali muloqot qilish va umumiy maqsadga erishishda hamkorlik qilish.

Shuningdek, bu kompetensiyalarni rivojlantirish, tarbiyalanuvchilarni nafaqat ta'lim jarayonida, balki kelajakdagi professional hayotlarida ham muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi

Tarbiyalanuvchilarda muloqot kompetensiyalarini shakllantirish, ularning shaxsiy va professional rivojlanishi uchun juda muhimdir. Muloqot

kompetensiyalari, ya'ni samarali muloqot qilish qobiliyati, bir qancha sabablarga ko'ra muhim hisoblanadi:

Ijtimoiy ko'nikmalar: Muloqot kompetensiyalari ijtimoiy aloqalarni o'rnatish va rivojlantirishda yordam beradi. Bu, o'z navbatida, tarbiyalanuvchilarning do'stlik, hamkorlik va jamoaviy ish qilish qobiliyatini oshiradi.

O'qish va o'rganish jarayoni: Muloqot qilish orqali tarbiyalanuvchilar o'z fikrlarini ifoda etish, savollar berish va yangi bilimlarni o'zlashtirishda faol ishtirok etadilar.

Muammolarni hal qilish: Samarali muloqot muammolarni aniqlash va hal qilish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Tarbiyalanuvchilar bir-birlari bilan fikr almashish orqali yangi yechimlarni topadilar.

O'z-o'zini ifoda etish: Muloqot qobiliyatlari tarbiyalanuvchilarga o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini va g'oyalarni aniq va samarali tarzda ifoda etishga yordam beradi.

Kreativlik va innovatsiyalar: Muloqot jarayoni yaratuvchan fikrlashni rag'batlantiradi. O'zaro fikr almashish, yangi g'oyalarni paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin.

Kasbiy faoliyatga tayyorgarlik: Kelajakdagi ish joylarida muloqot qobiliyatlari muvaffaqiyatli ishlash uchun juda muhimdir. Ko'pgina kasblarda jamoaviy ish va samarali muloqot talab etiladi.

Shu sababli, tarbiyalanuvchilarda muloqot kompetensiyalarini shakllantirish, nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishi, balki jamiyatdagi faol ishtirokchilarga aylanishlari uchun ham zarur. Ta'lim jarayonida bu qobiliyatlarni rivojlantirishga e'tibor qaratish juda muhimdir.

Tarbiyalanuvchilarda muloqot kompetensiyalarini shakllantirish uchun turli usullar va strategiyalar mavjud. Quyida eng samarali usullarni keltirib o'taman:

-Interaktiv darslar: O'quv jarayonida guruhli muhokamalar, rolli o'yinlar va simulyatsiyalar orqali muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirish.

-Tinglash mashg'ulotlari: O'quvchilarga turli audio va video materiallarni tinglatish, ularni tahlil qilish va muhokama qilish, bu orqali tinglash qobiliyatini oshirish.

-Yozma faoliyat: Insho, maqola yoki eslatma yozish orqali o'z fikrlarini aniq ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantirish.

-Taqdimotlar: O'quvchilarni o'z g'oyalarni taqdimot qilishga undash, bu jarayonda jamoa oldida fikrlarini ifoda etish ko'nikmalarini oshirish.

-Ochiq savol va muhokama: O'quvchilarga ochiq savollar berish va ulardan fikr olish, bu orqali ularning fikr almashish va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish.

-Emotsional intellektni rivojlantirish: O'quvchilarga his-tuyg'ularini aniqlash va boshqalar bilan empatiya ko'rsatish bo'yicha mashqlar o'tkazish.

-Kreativ vazifalar: Turli ijodiy vazifalar, masalan, she'r yozish yoki hikoya yaratish orqali o'z fikrlarini erkin ifoda etishga rag'batlantirish.

-Tegishli adabiyotlar: Muloqot va kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirishga oid kitoblar va maqolalarni o'qitish.

-Baholash va fikr bildirish: O'quvchilarga bir-birining fikrlariga baho berish va konstruktiv kritikalar qilishni o'rgatish.

-Muloqot ko'nikmalarini kuzatish: Dars jarayonida o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini kuzatish va ularni baholash, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash.

Ushbu usullar orqali tarbiyalanuvchilar muloqot kompetensiyalarini rivojlantirib, kelajakdagi hayotlarida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam berish mumkin.

Xulosa sifatida shuni ta'kidlay olamizki, Muloqot kompetensiyalari tarbiyalanuvchilarda ijtimoiy, akademik va professional muvaffaqiyatga erishish uchun muhim omil hisoblanadi. Ushbu tadqiqot muloqot kompetensiyalarini shakllantirish jarayonining ahamiyatini o'rganadi. Muloqot kompetensiyalari, birinchidan, o'zaro tushunishni, fikr almashishni va muammolarni hal qilishni osonlashtiradi. Ikkinchidan, bunday kompetensiyalar tarbiyalanuvchilarning o'z-o'zini ifoda etish qobiliyatini oshiradi, bu esa ularning o'z-o'zini anglashiga va ijtimoiy muhitda samarali faoliyat yuritishiga yordam beradi.

Shuningdek, muloqot kompetensiyalari ta'lim jarayonida ham muhim rol o'ynaydi, chunki ular o'quvchilarning fikrlarni tahlil qilish, baholash va konstruktiv munozara olib borish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu esa, o'z navbatida, ularning akademik natijalarini yaxshilashga yordam beradi. Tadqiqotda muloqot kompetensiyalarini shakllantirishda zamonaviy ta'lim metodlari, guruhli ishlash, muhokamalar va taqdimotlar kabi usullar tavsiya etiladi.

Natijada, muloqot kompetensiyalarini rivojlantirish tarbiyalanuvchilarning hayot sifatini oshiradi, ularni muvaffaqiyatli ijtimoiy integratsiyaga olib keladi va zamonaviy jamiyatda talab qilinadigan ko'nikmalarni egallashlariga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI;

1. Hamrayeva E. Milliy urf odatlarni maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasidagi ahamiyati // Scienceweb academic papers collection. – 2021.
2. Hamrayeva E. Bo'lajak pedagog tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyalari // Scienceweb academic papers collection. – 2021.
3. Vygotskiy, L. S. - "Psixologiya va ta'lim" (Vygotsky's works on the role of social interaction in cognitive development).
4. Bruner, J. S. – “Talim va muloqot” (Education and communication).
5. Tannen, D. – “Muloqotning jinsi” (You Just Don’t Understand: Women and Men in Conversation).
6. Kohler, W. – “Ta’lim va muloqot kompetensiyalari” (Education and Communication Competencies).